

«МОЛОЧНА ФЕРМА – ЦЕ МИСТЕЦТВО, БІЗНЕС, ЯКИМ ТРЕБА ЖИТИ»

Українські виробники молока доклали чимало зусиль, аби пережити складний 2014 рік. Чи знайдуться резерви, щоб зберегти бізнес у 2015-му? Експерти галузі прогнозують, що в нинішніх економічних умовах виживуть лише ті, хто змінить підхід до виробництва молока. Проте виникає ціла низка питань: Як змінити? Що змінити? Де змінити? Навіщо? І врешті, яким був той «старий» підхід? Більше 1000 учасників приїхали обговорити ці та інші питання на VIII Міжнародному молочному конгресі, що відбувся 3-5 березня ц.р. у місті Києві. Кращі українські та світові експерти виступили для керівників, технологів і ветеринарів. Відбулися дискусії за участю народних депутатів, представників профільного міністерства, провідних галузевих експертів, власників господарств та переробних підприємств. Організатором заходу виступили Асоціація виробників молока та агроконсалтингова компанія «Дикун» за підтримки Міністерства аграрної політики та продовольства України, Німецько-Українського Агрополітичного Діалогу, Євро-

пейського банку реконструкції та розвитку, USAID та FAO.

Офіційну частину конгресу відкрив **Андрій Дикун** (Асоціація виробників молока), який висловив сподівання, що українська молочна галузь продовжуватиме розвиватись, незважаючи на складне становище в країні, та додав: «Сьогодні ми розуміємо, що необхідно робити зміни. Ми не зібралися для того, щоб скаржитись на те, як ми погано живемо. Головна мета цього конгресу – донести до виробників і переробників думку: так, як ми працювали у 2014 році, працювати не можна».

Учасників конгресу привітала заступник Міністра аграрної політики та продовольства України з питань євроінтеграції **Владислава Ружицька**. Під час виступу Владислава Валеріївна окреслила результати роботи профільного міністерства у напрямку розвитку молочної галузі у 2014-му та плани на наступний рік. Вкотре заступник міністра наголосила на підвищенні якості української молочки.

В урочистому відкритті також взяв участь керівник відділу ТСІС інвестиційного центру FAO (Італія) **Мохамед Мансурі**, який відзначив Україну як значущого гравця на

світовому ринку. Він розповів про проекти, реалізовані на територіях України, а також підкреслив важливі аспекти для аграрного сектору нашої країни, зокрема налагодження прозорого діалогу між державою та бізнесом.

Після привітань почалася загальна для учасників конгресу секція «**Аналітика молочного бізнесу**». Про стан та перспективи розвитку молочного скотарства України розповів **Андрій Дикун** (АВМ). Серед досягнень 2014 року він відмітив збільшення виробництва якісного молока на 10%, рекордне виробництво масла та подолання рубежу у 5 тис. кг на корову. Варто згадати про Стратегію 2020, над якою нині працюють кращі українські експерти і яка передбачає створення стабільних умов для роботи вітчизняних аграрних виробників. Андрій Євгенович також зауважив, що у 2015-му дива чекати не слід. За рахунок ціни на молоко та дотацій молочний бізнес розвиватись не буде, потрібно значну увагу приділяти управлінню процесами на фермі. «Молочна ферма – це містечко, бізнес, яким треба жити», – додав він.

Голова ради директорів Спілки молочних підприємств України **Вадим Чагаровський** продовжив тему сучасного стану і тенденцій розвитку молочної галузі та охарактеризував кожний сегмент ринку молочних продуктів. Щодо експорту, він відмітив, що у 2014 році він знизився на 4,5 тис. т в натуральному виразі (-2%). Проте перспек-

тивним залишається експорт сухо-го знежиреного молока та масла.

Економіст інвестиційного департаменту ФАО (ООН) **Андрій Ярмак** виступив із доповіддю «Забезпечення прозорості ринку молока України та методів його прогнозування». Підхід у будь-яких підрахунках повинен залишатися непорушним: кожна цифра має бути підтверджена. Незважаючи на те, що прогнози можуть бути неточними, не прогнозувати в сучасному бізнесі надто ризиковано. За даними прогнозів, попит на молочні продукти в Україні скоріш за все впаде, а експорт скоротиться. «Українське молоко найдешевше у світі. Про що це говорить? Це говорить про те, що у нас не існує реальної можливості експорту молочних продуктів. Підняти його до рівня ЄС швидко не вдасться, тому українське молоко у 2015-му буде дуже дешевим». Одним із шляхів виходу залишається просування внутрішнього споживання молочних продуктів, що передбачає повернення довіри українського споживача до вітчизняних молочних продуктів.

Друга частина секції пройшла у вигляді двох панельних дискусій. Упродовж першої обговорювались питання ціни на молоко в 2015 році, перспектив виходу молочної продукції на нові ринки збуту та принципів формування ціни на молоко в Україні та світі. Обговорення було активним та відвертим, завдячуючи бажанню обох сторін,

виробників та переробників молока, знайти точки дотику у вирішенні накопичених проблем. У дискусії взяли участь представник АВМ **Андрій Дикун**, генеральний директор ДП «Лакталіс-Україна» **Ренато Рушчик**, голова ради директорів ДП «Мілкіленд-Україна» **Анатолій Юркевич**, генеральний директор ПАТ «Дубномолоко» **Олег Волошин**, представник Спілки молочних підприємств України **Лідія Карпенко**, власник МПК «Катеринославський» **Анатолій Клименко** та директор ТОВ СГП ім. Воловікова **Василь Голубінка**. З боку виробників, зокрема **Василя Голубінки**, лунала пропозиція підняття ціни на 20-30%, яка б допомогла принаймні втримати виробництво та не вирізати поголів'я. Проте, як пояснив **Анатолій Юркевич**, цього зробити не можливо. В такому разі доведеться підняти ціни й на полицях магазинів, а це спричинить зменшення споживання молочних продуктів українцями. **Олег Волошин** зауважив, що нині виробництво молочних продуктів спрямоване на внутрішній ринок і переробники не можуть компенсувати ціну на сировину ціною кінцевого продукту. Він додав, що у 2015 році підняти ціну можна лише на 7-8%. Крім того, переробники залежні від держави, яка регулює цінову політику в Україні. Не останню роль у процесі ціноутворення відіграють торговельні мережі. Основним завданням переробники молока вбачають утримання і нарощування внутрішнього ринку. Що стосується експорту, то його потенціал слід досліджувати і вивчати уподобання споживача нових ринків.

Під час другої панельної дискусії піднімалися проблеми дерегуляції аграрної галузі, зокрема оподаткування аграрних підприємств, відміна дотації, орендна плата, дозволи на спеціальне водокористування, мобілізація. Для участі в обговоренні до президії запросили заступника голови Всеукраїнської аграрної ради **Михайла Соколо-**

ва, народного депутата України, президента Української аграрної конфедерації **Леоніда Козаченка**, представника юридичної компанії ОМП **Миколу Орлова**, представника компанії Кесарев Консалтинг **Олександра Ількова**, **Вадима Чагаровського**, **Андрія Дикуна**, **Анатолія Юркевича**, **Анатолія Клименка** та **Василя Голубінку**. **Леонід Козаченко** розповів про кроки, які нині робляться з метою покращити умови роботи аграріїв. Зокрема ведеться робота над зменшенням нового податку на нерухомість. **Вадим Чагаровський**, в свою чергу, запропонував відмінити постанову, в якій йдеться про підняття цін на соціальні продукти (молоко входить до списку) лише на 1%, а також розглянути ідею запровадження адресної дотації, яка дійсно дозволить працювати. **Олександр Ільков** торкнувся питання отримання спеціального дозволу на водокористування. Він зазначив, що у Верховній Раді наразі зареєстрований законопроект, який спрощує цю процедуру. **Микола Орлов** застеріг українських аграріїв, що можлива відміна пільгового податку у наступному році, і порадив вже сьогодні готуватись до переходу на загальну систему оподаткування.

Під час секції «Фінанси та управління» йшлося про особливості кредитування українського агробізнесу, зокрема середнього, а також фінансування від міжнародних фінансових установ. Роботу секції відкрила керівник малого та середнього бізнесу, технічного співробітництва та бізнес-консультування ЄБРР **Вікторія Зінчук**, яка розповіла про види фінансування малого та середнього бізнесу та отримання консультаційних послуг за рахунок донорських коштів. Представник компанії DENTOS **Володимир Монастирський** у своєму виступі зупинився на видах кредиту. До речі, мінімальна сума, яку можна отримати, становить не менше 5 млн.

євро, а максимальна – 250 млн. Якщо підприємство планує брати кредит в іноземних банках, йому не уникнути щонайменше юридичного та фінансового аудитів. Їх може бути більше залежно від виду діяльності позичальника. Останній повинен взяти до уваги, що юридичний висновок здійснює лише юридичний радник ЄБРР (позичальник оплачує послуги), а кредитний договір регулюється правом Англії.

З перевагами та недоліками фінансування від міжнародних фінансових інститутів (МФІ) учасників конгресу ознайомив **Юрій Астахов**, директор інвестиційно-банківського департаменту Dragon Capital. Він також розповів про вимоги МФІ до позичальника, одною з яких є наявність моделі міжнародної фінансової звітності. Керівник напрямку розвитку партнерських програм Прокредит Банку **Олександр Левченко** детально розповів про напрям роботи з малим та середнім бізнесом. Клієнтами банку можуть стати молочнотоварні ферми, які утримують від 100 до 1000 голів ВРХ, розташовані не більше ніж за 250 км від відділення банку та обробляють від 500 до 1500 тис. га землі. З умовами співпраці з Райффайзен Банком Аваль ознайомив директор департаменту регіональних корпоративних клієнтів установи **Микола Волков**. Їх основною цільовою групою також є малий та середній бізнес. Окрім грошових кредитів банк пропонує клієнтам векселі.

Управління та технології

Далі робота конгресу тривала у кількох паралельних секціях.

Цьогоріч на молочному конгресі сучасні підходи до виробництва молока презентувала ціла група експертів зі США. Зокрема, **Адам Пейффер**, який має багаторічний досвід організації роботи на великотоварних МТФ у США та на Близькому Сході, розповів про особливості управління ви-

робництвом для максимальної продуктивності та ефективності. Визначальною ознакою сучасного молочного виробництва є майстерність управління людьми і процесами, що вимагає системного підходу. Саме такий підхід робить виробництво прозорим і зрозумілим: хто за що відповідає, та коли, де, чому і як виконує. Систему можна контролювати, якщо розроблено мету і ключові показники ефективності, а також ведеться облік і перевіряються результати. Управляти можна тільки тим, що можна виміряти. Найкраще запроваджувати системний менеджмент ще до того, як почне доїтись перша корова. Коли йдеться про вже існуючі/діючі ферми, то в нинішніх умовах, незалежно від місцезнаходження, виробникам варто сконцентруватись на підвищенні продуктивності та ефективності і обов'язково планувати розширення.

Разом з **Ллойдом Холтерманом**, власником молочнотоварної ферми «Роузі-Лейн Холштайнз» зі штату Вісконсін, учасники конгресу зробили віртуальний тур по усіх виробничих блоках. Нині на фермі утримують 950 корів, а середня річна продуктивність по стаду становить 13 971 кг молока жирністю 4,1% (вихід жиру 573 кг) й умістом білка 3,25% (вихід білка 454 кг). З одного гектара землі вдається отримувати 17 673 кг молока, що вчетверо ефективніше середнього показника по США. Для ефективного виробництва не завжди потрібні великі інвестиції. Але без здорового глузду, ретельного обліку й аналізу виробничих показників, чіткої організації й контролю не обійтись.

За 30 років роботи він пережив не одну економічну рецесію і точно знає: щоб залишатись сильним гравцем у молочному бізнесі, потрібно поставити за пріоритет – попередження маститу, ефективне відтворення та догляд за телятами. Тільки тоді можна розраховувати на

стабільний прибуток.

Співробітники дорадчої служби Університету штату Мічиган **Стенлі Мур** і **Філіп Каац** зосередились на виробництві грубих кормів, що становлять основу раціону жуйних, і на годівлі з великим умістом кукурудзяного силосу. Останнім часом на молочних фермах США все інтенсивніше використовують кукурудзяний силос в раціонах дійних корів. Основні переваги цього виду корму: висока урожайність, стабільна якість упродовж року, джерело ферментативного крохмалю і зменшення витрат на добавки. Проте така стратегія передбачає дотримання цілої низки вимог: своєчасне збирання, належна обробка зерна і нарізка вегетативної маси, правильний вибір гібриду і групування тварин.

Спеціаліст з технологій доїння компанії Avon Dairy Solutions (Великобританія) **Дерек Девіс** зосередився на машинному доїнні. Він пояснив особливості різних видів дійкової гуми, принцип дії та їх вплив на стан дійок.

Досвідом роботи молочних кооперативів за кордоном поділилися секретар з питань міжнародної стандартизації та уніфікації Асоціації німецьких молокопереробних підприємств (VDM) доктор **Ольга Трофімцева** та представник Ізраїльського інституту експорту та міжнародної кооперації

Гілад Пелед. Ольга Трофімцева зазначила, що в Німеччині спостерігається тенденція до укрупнення молокозаводів. Якщо у 2009 році працювало 193 заводи, то нині їх кількість скоротилась до 140. В Євросоюзі серед топових виробників молочних продуктів більшість позицій займають кооперативи. **Гілад Пелед** назвав кооперацію одним із секретів успіху ізраїльських виробників молока в досягненні світового рекорду з надоїв.

Особливостям годівлі ВРХ присвятили свої презентації наступні доповідачі. Директор компанії «Бізарт» **Сергій Український** виступив із темою «Захищені амінокислоти: як це працює», а технічний спеціаліст по ВРХ компанії Lallemand **Пірон Ауреліо** (Франція) розповів про те, як підвищити ефективність роботи рубця, попереджуючи ацидоз рубця. Він також окремо зупинився на випадках виникнення підгострого ацидозу в молочних стадах та ознаках його виникнення.

Консультант компанії «Лімагрейн Україна» **Володимир Жуков** та **Володимир Мокрієнко**, менеджер з питань регіонального розвитку ТОВ «Євраліс Семанс Україна», обговорили особливості вибору силосних гібридів кукурудзи для отримання максимальної продуктивності корів.

Нині тема якості грубих кормів є

надзвичайно актуальною, адже має значний вплив не лише на здоров'я тварин, але й собівартість молока. **Володимир Мірненко** (представник ТОВ «Пьотінгер Україна»), **Віктор Сич** (представник «КУН-Україна»), **Дмитро Калашніков** (представник компанії «Джон Дір») поділились тонкощами заготівлі якісних грубих кормів. Зокрема **Володимир Мірненко** – результатами дослідження, в якому порівняв статті собівартості молока та витрати на них на українських та австрійських молочних фермах. Останні мають чудові показники надоїв завдяки використанню якісного грубого корму. На думку доповідача, українські молочарі можуть зменшити собівартість молока щонайменше на 18%. Представник ТОВ «КЛААС-Україна» **Наталія Сергеева** розповіла як можна використовувати соломку та кукурудзу у вигляді палива та що для цього потрібно.

Директор компанії «Агроклімат Україна» **Валерій Тісейко** розповів про те, як створити комфортний клімат ВРХ у корівниках. Для цього він запропонував використання спеціальної системи вентиляції, що працює за допомогою контроллера. Останній реагує на зміни температури та вологості в приміщенні. Така система здатна знижувати температуру на 6-12 °С.

Також під час молочного кон-

гресу виступили представники Асоціації виробників молока України **Любомир Дикун**, **Денис Сергієнко** та **Сергій Филь**. Вони розповіли про основні досягнення асоціації за минулий рік, поділились досвідом роботи. Денис Сергієнко презентував економічну модель, яку запроваджує асоціація, для порівняння виробничих показників

Ветеринарія

та пошуку резервів для зниження затрат на МТФ.

Роботу секції відкрив директор департаменту ветеринарії Асоціації виробників молока **Михайло Білокін**, який розповів про труднощі виходу на європейський ринок молока та шляхи їх подолання. Він зазначив, що найбільшими споживачами української молочної продукції є Росія, країни СНД, Грузія, США та ОАЕ. І хоча вимоги Євросоюзу до якості молока є досить високими, багато наших господарств мають усі шанси на експорт власної продукції.

Також Михайло Миколайович розповів про визначення балу вгодованості корів та її важливість для здоров'я і відтворення. «Впродовж лактації вгодованість корови не постійна. Дуже важливо її контролювати, адже відхилення впливають на обмін речовин, споживання СР, продуктивність та відтворення. Метою є бал 3,25-3,75 при отеленні».

Продовжив роботу секції технічний фахівець з жуйних тварин **Руї Естевес Лопес** (Франція). Він розповів про принципи контролю інфекційного ринотрахеїту ВРХ та профілактику лікування респіраторних захворювань. Увага спікера була сконцентрована на вакцинах проти захворювань та доцільності їх використання. «Фермери часто ставлять питання чи варто вакцинувати тварин. Хочу зазначити, що якщо рівень хворих не перевищує 10%, то таких тварин краще відокремити від стада і про-

вести лікування, або навіть вибракувати. Якщо ж відсоток перевищує 10, то потрібно вакцинувати усе стадо». Також спеціаліст зазначив, якщо не дотримуватись гігієни на господарстві, то вакцинація не дасть великих результатів.

У ході роботи секції відбулися дві панельні дискусії. Під час першої «Різні підходи до схем вакцинації» головну увагу приділили тому, яку вакцину краще використовувати – моно чи комбіновану. Своє бачення висловили технічний спеціаліст з ВРХ компанії MSD Animal Health **Андрій Зборовський**, спеціаліст з тваринництва ТОВ «Зоетіс Україна» **Євген Чижевський**, керівник департаменту підтримки Laboratorios Hipra S.A. в країнах СНД **Людмила Дудар**, представник від ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» **Роман Кучерявенко** та старший консультант дорадчої служби Університету штату Мічиган **Філіп Дарст** (США). Зокрема, Філіп Дарст зазначив, що на кожному господарстві циркулює багато патогенів. Питання використання конкретного виду вакцини дуже особисте і багато в чому залежить від регіону та біобезпеки господарства.

Не оминув **Філіп Дарст** і теми сухостійного періоду. Він розповів про переваги та недоліки типової (8 тижнів) та скороченої (30-45 днів) тривалості сухостою та особливості раціонів у ці періоди. «Більшість власників ферм ігнорують менеджмент сухостійних корів. Але

цей період є дуже важливим. Що ви закладете в цей період, таку продуктивність і матимете. Важливо слідкувати за вгодованістю корови. Хоча потреби в СР тварин в цей період невеликі, потрібно слідкувати, щоб плід та бактерії рубця були забезпечені усіма поживними речовинами. Наприклад, для типового періоду сухостою енергетична цінність раціону має бути 6,62 МДж/кг, а для скороченого – 5,4-5,6 МДж/кг».

Євгенія Шайхет, завідувача лабораторією серології Центру ветеринарної діагностики, розповіла про серомоніторинг як інструмент для оцінки ефективності вакцинації та оздоровлення господарства. «Для визначення наявності збудників інфекційного ринотрахеїту (ІРТ), вірусної діареї (ВД), парагрипу (ПГ) та респіраторно-синцитіальної інфекції (РСІ) потрібно відібрати по 10-30 проб сироватки крові та направити в лабораторію. Підхід до оцінки оздоровлення стада по ВД і РСІ полягає в щорічному визначенні відсотка інфікованих тварин у стаді, який повинен знижуватися на тлі вакцинації».

Друга панельна дискусія присвячувалась темі генетики. **Андрій Гетья**, віце-президент Української голштинської асоціації, розповів про роботу та плани асоціації. Також своїми думками поділились директор ПП «Генетика і селекція» представництва СРІ **Володимир Фічак** (Україна), керуючий директор компанії «Діфко інтернейшнл Б.В.»

Рене Кремерс (Нідерланди) та представниця компанії Dairy Master **Іска Росен** (Ірландія). Учасники дискусії наголошували на тому, що генетика є важливою складовою продуктивності. Українські виробники вміють вирощувати якісні корови та годувати корів, тепер лишлось покращити генетику.

Питання генетики також торкнувся у своєму виступі ветеринарний консультант **Філіп Юет** (Франція). Він розповів про те, як краще адаптувати французьку генетику в Україні. Пан Філіп наголосив, що головне – купувати генетику високої цінності, зберігати та покращувати її за рахунок правильно організованого менеджменту.

Питання відтворення також не лишилися осторонь. Ветеринарний спеціаліст з ВРХ **Рамазан Байхан** (Туреччина) розповів про планування відтворення та протоколи синхронізації молочних корів. Він зазначив, що з кожним десятиріччям високопродуктивних корів стало все важче запліднювати. Адже чим вища продуктивність, тим нижчий рівень прогестерону та естрадіолу, які впливають на запліднюваність.

Віталій Захарченко, консультант КЦ АВМ, розповів про затримку посліду. Він зазначає, що це патологія третьої стадії отелення, яка реєструється у середньому в 10-30% корів і завдає господарствам значних економічних збитків, що зумовлені тривалою неплідністю і передчасним вибракюванням високопродуктивних тварин. Загальні економічні збитки

з розрахунку на корову становлять 206-285 дол. США.

Проблем маститу та способів його лікування торкнулись **Вікторія Хайруліна**, науковий співробітник лабораторії бактеріології та патанатомії Центру Ветеринарної Діагностики, та **П'єр Броульє**, спеціаліст з ветеринарних питань (Франція). Вони наголосили на важливості контролю даного захворювання в стаді. Важливо регулярно проводити збір проб молока з кожної долі вимені і перевіряти на наявність збудника. Своєчасне використання антибіотиків не веде до клінічного ускладнення, якщо вони були вжиті на ранньому етапі.

Спеціаліст з тваринництва ТОВ «Зоетіс Україна» **Євген Чижевський** розповів про причини та наслідки неонатальної діареї телят.

Роботу секції завершив технічний спеціаліст з ВРХ **Пантелей Савінкін** (Росія). Він розповів про фізіологію гормональної регуляції у корів. У своїй доповіді він наголосив на тому, що сервіс-період визначає тривалість лактації та має прямий вплив на рівень продуктивності, він є біологічною основою для лактації та впливає на економічну ефективність виробництва молока. Подовження сервіс-періоду на кожні 10 днів після 85-го дня знижує надій на 0,5 кг в день,

Секція молокопереробки

а вартість лишнього дня сервіс-періоду складає 3-5 дол. США.

Молочна галузь України – це не лише фермери, які продукують

сире молоко, а й велика кількість переробних підприємств, які виробляють уже споживчі продукти – кисломолочку, масло, сир. І цей сегмент гравців молочного ринку збирала секція для молокопереробних підприємств «Виклики та стратегії молокопереробного бізнесу 2015 року».

Директор по роботі з роздрібними мережами Nielsen (Україна, Кавказ) **Віталій Брик** розповів учасникам секції про структуру внутрішнього ринку молочних продуктів не лише з огляду на види продукції, а й бренди. Так, за його словами, в 2014-му на ринку з'явилося більше 40 нових молочних брендів, а п'ятірка найбільших з них займає 3,1% об'єму молочки.

Про особливості відносин переробників та торговельних мереж та їх законодавчу регламентацію розповів **Павло Кухта**, старший радник Kesarev Consulting.

На думку **Наталії Бабанської**, національного менеджера по роботі з ключовими клієнтами Danone, однією із важливих проблем, із якою стикаються переробники, є відсутність певного регуляторного документу, який би детально регламентував поняття та визначав відносини «переробник-рітейлер».

Як зауважила керівник відділу ВТМ «АТБ» **Бахматова Дарина**, існує вибудована система роботи рітейлера, проте існують певні проблеми із контролюючими органами, які не заглиблюються у специфіку діяльності.

Олена Бережна (керівник розвитку ВТМ Novus) наголосила, що якщо переробник та рітейлер уважно прописують умови договору, який укладають, то тоді не виникає жодних проблем у цих стосунках.

Ще один представник торговельних мереж, а саме **Максим Барабуха** (керівник відділу технічної експертизи департаменту ВТМ Fozzy Group), звернув увагу слухачів на те, що в цій торговельній мережі існує два типи договорів: загальний та

Під час перерв між сесійними засіданнями учасники конгресу мали змогу скуштувати якісні молочні продукти різних компаній-виробників: ПАТ «Вім-Білл-Данн Україна», ДП «Мілкіленд-Україна», ПАТ «Глобинський маслосирзавод», ДП «Лакталіс-Україна», ГК «Укр-продукт груп», ПрАТ «Новгород-Сіверський сирзавод»

договір на поставку продукції власних марок торговельної мережі, який має дуже деталізований розділ про якість. Із кожною редакцією цих договорів вони стають більш жорсткими та регламентованими для мінімізації або ж зняття ризиків.

Висвітлення питання якості продовжив **Сергій Чорний**, директор ТОВ «Центр експертних рішень», відмітивши, що багато переробних підприємств уже зараз працюють над покращенням роботи щодо гатунковості, але частка екстрамолока на підприємстві максимально досягала 20%.

До обговорення долучився **Віктор Черненко** (ГК «Формула Смаку»), який акцентував увагу на значному зростанні собівартості виробництва, але, незважаючи на це, українські компанії стали найдешевшими в світі серед виробників сухого молока та казеїну. Саме ці підприємства відіграватимуть провідну роль на молочному ринку України, а цільномолочники опиняться не в кращій ситуації.

Вадим Чагаровський, голова ради директорів Співки молочних підприємств, звернув увагу на те, що механізм ціноутворення на ринку повинен розроблятися усіма учасниками ринку – виробниками, переробниками і ритейлерами із оглядом на міжнародний досвід.

Друга панельна дискусія, присвячена питанню інвестицій та механізму їх здійснення, почалась презентацією ключового менеджера з продажу (сирого молока) компанії «Astarta» **Ірини Шаталової**. У своєму виступі вона акцентувала увагу на нерайдужних перспективах молочного сектору – уже є наявне скорочення поголів'я, і основні зусилля повинні бути націлені на збереження поголів'я, нарощення продуктивності, вмісту жиру та білка.

Анжеліка Штукатурова, юрист компанії Dentos, зауважила, що закордонні інвестори, незважаючи на складну ситуацію в країні, готові інвестувати. І саме питанню підходів до інвестування і

Завершальний третій день VIII Міжнародного молочного конгресу присвятили технічним візитам до господарств ТОВ «Острійківське» (с. Острійки, Київська обл.) та ТДВ «Терезине» (с. Терезине, Київська обл.)

механізмів їх здійснення була присвячена презентація.

Людмила Лищенко, представник ЄБРР, розповіла про активність інвесторів, яка зросла останнім часом. Лівова частка зацікавлених в Україні – це представники Азії, Китаю, Близького Сходу і деякі країни Латинської Америки.

Інна Метелева, заступник голови правління «Сварог Вест Груп», звернула увагу на те, що фінансування молочного скотарства – це здебільшого справа самого підприємства, а для стабільної роботи бізнесу необхідний стабільний збут.

Як відомо, зараз основну масу виручки українських переробників буде приносити експорт продукції, і саме цьому питанню був присвячений третій раунд секції. **Василь Вінтоняк**, директор ТОВ «Інфагро» провів аналіз експортно-імпоротної діяльності української молочної галузі, акцентувавши увагу на зміну її географії.

Юрій Шевчук та **Андрій Садовський** (Olam International Ltd) звернули увагу на те, що альтернативи експорту сухого збираного молока немає і треба буде думати, що робити із маслом – шукати ринки поза СНД. **Андрій Садовський** звернув увагу на те, що між відвантаженням продукції із заводу до надходження її до покупця в Африці проходить, у кращому випадку, 60-75 днів. Тому необхідно приділяти увагу упаковці, щоб продукція потрапила до споживача у нормальному стані.

Представник Interfood Holding B.V. в Україні **Леонід Ходченко** звернув увагу на ті напрямки ек-

спорту, які українці втратили (ЄС, Японія), і важливість збереження наявних і нарощення перспективних.

Галина Маркус, директор ТОВ «Комо-експорт» звернула увагу на те, що знайти заміну російському ринку одразу неможливо, а ринок Казахстану завжди був цікавим для компанії і він є лояльним до українських сирів.

Віце-президент Київської торгово-промислової продукції **Дмитро Безпалов** детально розповів про перспективи експорту молочних консервів. Дуже цікавою продукцією на експорт може стати сухе молоко в консервних банках (3, 5, 10 кг) та концентроване молоко.

Іноземний експерт, президент Чесько-Моравської молочної асоціації **Іржі Копачек** привів у своїй доповіді порівняння показників молочних ферм у Чехії, Україні та ЄС, відзначивши низький рівень продуктивності та частки молока, яке йде на переробку в Україні.

Зустріч учасників усіх сегментів молочного ринку (виробників, переробників, ритейлерів) стала відправною точкою у пошуку консенсусу та шляхів розвитку галузі, незважаючи на тяжку ситуацію в країні.

VIII Міжнародний молочний конгрес відзначився як наймасштабніший за всю історію проведення цього заходу. Це, безперечно, є свідченням консолідації зусиль усіх учасників молочного ринку.

Матеріал підготовлений за підсумками проведення